

Milena Švedová

PaedDr. PhD. MBA,

Institute of Technology and Business in Prešov, Slovakia

Masarykova 22, 08001 Prešov

svedova@vste.sk

TRANSFORMÁCIA TRÉNERSKEJ ETIKY A IMPLEMENTÁCIA PRINCÍPOV FAIR PLAY V MODERNOM ŠPORTOVOM PROSTREDÍ

Abstrakt. Predkladaný príspevok má charakter prehľadového teoretického článku a zameriava sa na problematiku transformácie trénerskej etiky v súčasnom športovom prostredí a jej vplyvu na implementáciu princípov fair play. Cieľom článku je analyzovať význam trénerskej etiky a identifikovať faktory ovplyvňujúce etické rozhodovanie trénerov s dôrazom na úlohu vzdelania, profesijných skúseností a psychosociálnych kompetencií. Príspevok vychádza z analýzy domácich a zahraničných vedeckých zdrojov z oblasti športovej pedagogiky, športovej psychológie, športovej etiky a vzdelávania trénerov. Pozornosť je venovaná vzťahu medzi etickým správaním trénerov, vytváraním motivačnej klímy a formovaním športovej kultúry založenej na rešpekte, zodpovednosti a princípoch fair play. Analýza poukazuje na skutočnosť, že kvalitné odborné vzdelanie, kontinuálny profesijný rozvoj a reflexívna trénerská prax významne prispievajú k vytváraniu bezpečného a eticky orientovaného športového prostredia. Zistenia zároveň naznačujú, že implementácia princípov fair play si vyžaduje systematickú podporu etického vzdelávania trénerov a rozvoj ich komunikačných, pedagogických a sociálnych kompetencií. Moderný šport preto vyžaduje prepojenie odbornej pripravenosti trénerov s morálnou zodpovednosťou a spoločenskou integritou

Kľúčové slová: fair play, trénerská etika, športové prostredie, vzdelávanie trénerov, etické kompetencie, športová kultúra, športový manažment

JEL classification: L83, I10, I02

Úvod

Súčasný šport predstavuje dynamicky sa rozvíjajúcu spoločenskú oblasť, ktorá je výrazne ovplyvňovaná procesmi profesionalizácie, globalizácie, komercializácie a rastúcou medializáciou športových podujatí. Tieto zmeny prinášajú nové výzvy nielen pre športovcov a športové organizácie, ale aj pre trénerov, ktorých postavenie a zodpovednosť v športovom procese sa neustále rozširujú. Od trénerov sa dnes nevyžadujú iba odborné vedomosti a schopnosť dosahovať športové výsledky, ale aj vysoká úroveň etických, pedagogických, komunikačných a psychosociálnych kompetencií. Tréner patrí medzi najvýznamnejších aktérov športového prostredia, pretože svojím správaním, rozhodovaním a každodennou interakciou so športovcami významne ovplyvňuje nielen športový výkon, ale aj formovanie hodnôt, postojov a sociálnych vzťahov. V modernej športovej praxi sa preto čoraz väčšia pozornosť venuje problematike trénerskej etiky, ktorá predstavuje súbor morálnych princípov, profesijných noriem a hodnôt usmerňujúcich správanie trénera v rôznych športových situáciách. Etické rozhodovanie trénera sa prejavuje vo vzťahu k športovcom, kolegom, rozhodcom, rodičom, športovým organizáciám i širšej verejnosti. Neoddeliteľnou súčasťou etického rozmeru športu je princíp fair play. Súčasná chápanie fair play presahuje rámec samotného dodržiavania pravidiel športovej súťaže a zahŕňa rešpekt voči súperovi, čestnosť, zodpovednosť, rovnosť príležitostí a ochranu dôstojnosti všetkých účastníkov športového procesu. Fair play sa tak stáva významným pedagogickým a spoločenským princípom, ktorý prispieva k vytváraniu pozitívnej športovej kultúry a podporuje zdravý osobnostný rozvoj športovcov. V kontexte rastúceho tlaku na športový výkon, úspech a ekonomické výsledky sa otázky etiky a fair play dostávajú do popredia vedeckého i odborného záujmu. Viaceré výskumy poukazujú na skutočnosť, že úroveň vzdelania, profesijných skúseností a etických kompetencií trénerov významne ovplyvňuje kvalitu športového prostredia, spôsob komunikácie, motiváciu športovcov a implementáciu princípov fair play v každodennej športovej praxi.

Metodológia

Predkladaný príspevok má charakter prehľadového teoretického článku zameraného na problematiku trénerskej etiky a implementácie princípov fair play v súčasnom športovom prostredí. Cieľom bolo analyzovať a syntetizovať vedecké poznatky týkajúce sa etických aspektov trénerskej práce, významu fair play a vplyvu vzdelania a profesijných skúseností trénerov na kvalitu športového prostredia.

Pri spracovaní článku boli využité metódy analýzy, komparácie a syntézy odborných a vedeckých zdrojov. Literárna rešerš bola realizovaná prostredníctvom databáz Scopus, Web of Science, SPORTDiscus a Google Scholar. Výber zdrojov bol zameraný na aktuálne vedecké poznatky z oblasti športovej etiky, fair play, vzdelávania trénerov a športového prostredia.

Interpretácia analyzovaných poznatkov bola doplnená o odborné skúsenosti autorky získané dlhodobou trénerskou, pedagogickou a lektorskou činnosťou v oblasti športu a vzdelávania športových odborníkov. Tieto skúsenosti boli využité najmä pri interpretácii súčasných trendov vo vzdelávaní trénerov, aplikácii etických princípov v tréningovom procese a identifikácii praktických aspektov implementácie princípov fair play v športovej praxi. Odborná reflexia však nenahrádza vedecké zdroje, ale slúži ako doplnkový interpretačný rámec analyzovaných poznatkov.

Získané poznatky boli následne syntetizované s cieľom identifikovať hlavné faktory ovplyvňujúce etické správanie trénerov a ich úlohu pri vytváraní bezpečného, rešpektujúceho a spoločensky zodpovedného športového prostredia.

1. Trénerská etika v modernom športovom prostredí

Moderné športové prostredie prechádza dynamickými zmenami, ktoré významne ovplyvňujú postavenie, kompetencie a zodpovednosť trénera. Profesionalizácia športu, rastúca konkurencia, komercializácia a media-

lizácia športových podujatí vytvárajú nové požiadavky na odbornú pripravenosť, etické rozhodovanie a spoločenskú zodpovednosť trénerov. Súčasný tréner už neplní výlučne úlohu odborníka na technickú, taktickú alebo kondičnú prípravu športovcov, ale vystupuje aj ako pedagóg, mentor, líder, motivátor a významný formovateľ hodnotového systému športovcov (Lyle & Cushion, 2017).

Význam etického rozmeru športu vychádza z humanistických princípov olympijského hnutia, ktoré zdôrazňujú harmonický rozvoj osobnosti, rešpekt a morálnu zodpovednosť jednotlivca. V tomto kontexte zohráva tréner kľúčovú úlohu pri prenose etických hodnôt a vytváraní športového prostredia založeného na dôvere, rešpekte a spolupráci (Coubertin, 2000).

Vývoj trénerskej profesie je sprevádzaný transformáciou tradičných modelov vedenia športovcov. Autoritatívny prístup založený na jednostrannom rozhodovaní a prísnej disciplíne je postupne nahrádzaný participatívnymi a športovcovi orientovanými prístupmi, ktoré zdôrazňujú individuálne potreby, partnerskú komunikáciu a podporu autonómie športovca. Výskumy poukazujú na to, že demokratický a podporný štýl vedenia pozitívne ovplyvňuje vnútornú motiváciu, spokojnosť športovcov a ich dlhodobý vzťah k športovej činnosti (Weinberg & Gould, 2019; Santos et al., 2021).

Dôležitou súčasťou modernej trénerskej etiky je schopnosť etického rozhodovania v náročných športových situáciách. Tréner je pravidelne konfrontovaný s konfliktom medzi požiadavkou dosahovania športových výsledkov a ochranou zdravia, dôstojnosti a osobnostného rozvoja športovcov. Kvalita jeho rozhodnutí je preto podmienená nielen odbornými vedomosťami, ale aj úrovňou emocionálnej inteligencie, morálneho uvažovania a schopnosťou reflektovať dôsledky vlastného konania (Martens, 2012; Trudel & Gilbert, 2017).

V posledných rokoch sa do popredia dostáva koncept „Safe Sport“, ktorý zdôrazňuje potrebu vytvárania bezpečného športového prostredia bez výskytu psychického nátlaku, diskriminácie, šikanovania alebo zneužívania postavenia autority. Tréner nesie zodpovednosť nielen za športovú výkonnosť zverencov, ale aj za ochranu ich fyzického a psychického

zdravia. Súčasné výskumy poukazujú na význam preventívnych stratégií, etického vzdelávania a rozvoja psychosociálnych kompetencií trénerov pri budovaní bezpečného športového prostredia (Lara-Bercovich et al., 2020; Santos et al., 2021).

Etický rozmer trénerskej práce zahŕňa aj rešpektovanie princípov fair play, ochranu športovcov pred neetickými praktikami, odmietanie dopingu, manipulácie športových výsledkov a nadmerného tréningového zaťaženia. Globalizácia športu zároveň prináša nové výzvy súvisiace s kultúrnou diverzitou, inklúziou a rovnosťou príležitostí. Od trénerov sa preto očakáva vysoká úroveň sociálnej inteligencie, kultúrnej senzitivity a schopnosť vytvárať prostredie podporujúce rešpekt voči odlišnostiam a vzájomnú spoluprácu (Bailey & Talbot, 2015).

Súčasné poznatky športovej pedagogiky a športovej psychológie potvrdzujú, že etické kompetencie trénera predstavujú rovnako významný predpoklad úspešnej trénerskej praxe ako odborné a metodické vedomosti. Tréner, ktorý dokáže vytvárať prostredie založené na dôvere, spravodlivosti a rešpekte, pozitívne ovplyvňuje nielen športový výkon, ale aj osobnostný a sociálny rozvoj športovcov. Trénerská etika sa preto stáva jedným zo základných pilierov moderného športového manažmentu, vzdelávania a dlhodobu udržateľného rozvoja športu.

2.Fair play ako súčasť športovej kultúry

Fair play predstavuje jeden zo základných pilierov moderného športu a zároveň významný spoločenský a výchovný princíp. Súčasné chápanie fair play presahuje rámec dodržiavania pravidiel športovej súťaže a zahŕňa rešpekt voči súperovi, rozhodcom, spoluhráčom i všetkým účastníkom športového procesu. Fair play je spájané s hodnotami čestnosti, zodpovednosti, tolerancie, rovnosti príležitostí a sociálnej spravodlivosti, ktoré prispievajú k formovaniu pozitívnej športovej kultúry (IOC, 2021).

Historické korene fair play sú spojené s rozvojom moderného športu v 19. storočí, keď sa v prostredí britských verejných škôl formovali princípy čestného súťaženia, disciplíny a rešpektu. Postupne sa fair play stalo

jednou zo základných hodnôt olympijského hnutia a významným prvkom športovej etiky (McIntosh, 1979). Modernizácia a profesionalizácia športu zároveň vytvorili potrebu systematického rozvoja etických princípov, ktoré by vyvažovali rastúcu orientáciu na výkon a športový úspech (Guttmann, 2004).

Významnú úlohu pri implementácii princípov fair play zohrávajú tréneri, ktorí prostredníctvom svojho správania, komunikácie a rozhodovania formujú hodnotové orientácie športovcov. Tréner predstavuje jeden z najvýznamnejších socializačných faktorov ovplyvňujúcich morálny vývin jednotlivca v športovom prostredí (Shields & Bredemeier, 2009). Výskumy potvrdzujú, že etické správanie trénera významne ovplyvňuje mieru rešpektovania pravidiel, kvalitu medziľudských vzťahov a výskyt sociálneho správania športovcov.

Osobitná pozornosť sa venuje motivačnej klíme vytváranej trénerom. Prostredie založené na podpore, rešpekte a férovej komunikácii podporuje internalizáciu princípov fair play a redukuje výskyt agresívneho či antisociálneho správania. Naopak, nadmerná orientácia na výsledok a výkon môže viesť k tolerovaniu neetických praktík a oslabovaniu morálnych hodnôt športu (Kavussanu & Boardley, 2009).

Súčasný šport je charakteristický rastúcim tlakom na dosahovanie výkonu, komerčným prostredím a vysokými očakávaniami verejnosti. Tieto faktory môžu vytvárať konflikty medzi snahou o úspech a zachovaním etických princípov športu. Výskumy upozorňujú, že prostredie orientované výlučne na výsledok zvyšuje riziko výskytu neetického správania a oslabuje rešpektovanie princípov fair play (Boardley & Kavussanu, 2007; Coakley, 2015).

Fair play preto nemožno chápať iba ako formálne pravidlo športovej súťaže, ale ako komplexný sociálno-výchovný fenomén, ktorý významne ovplyvňuje kultúru športového prostredia. Posilňovanie etického vzdelávania trénerov, rozvoj komunikačných kompetencií a vytváranie rešpektujúcej motivačnej klímy predstavujú dôležité predpoklady budovania transparentného, bezpečného a spoločensky zodpovedného športového systému.

3. Vzdelanie, skúsenosti a etické kompetencie trénerov

Vzdelanie a profesijné skúsenosti patria medzi kľúčové faktory ovplyvňujúce kvalitu trénerskej práce, spôsob vedenia športovcov a schopnosť riešiť etické dilemy vznikajúce v športovej praxi. Súčasné prístupy k vzdelávaniu trénerov zdôrazňujú potrebu komplexného rozvoja odborných, pedagogických, psychologických a etických kompetencií, ktoré umožňujú efektívne reagovať na meniace sa požiadavky športového prostredia (Jansa et al., 2012; ICCE, 2013).

Moderná koncepcia trénerskej profesie vychádza z predpokladu, že úspešný tréner musí disponovať nielen odbornými vedomosťami z oblasti tréningového procesu, ale aj schopnosťou efektívnej komunikácie, budovania medziľudských vzťahov a etického rozhodovania. Výskumy poukazujú na to, že kvalitné vzdelávanie trénerov pozitívne ovplyvňuje ich schopnosť vytvárať podpornú motivačnú klímu, riešiť konfliktné situácie a implementovať princípy fair play do každodennej športovej praxe (Cushion, Armour & Jones, 2003; Mallett, Trudel & Lyle, 2021).

Významnú úlohu v procese športovej prípravy zohráva aj schopnosť trénera prepájať odborné vedomosti s pedagogickým a individuálnym prístupom k športovcom. Tréningový proces v súčasnom športe nemožno redukovať iba na rozvoj technických alebo kondičných schopností, ale je potrebné ho chápať ako komplexný výchovno-vzdelávací proces ovplyvňujúci osobnostný rozvoj športovca. V podmienkach modernej gymnastiky sa osobitný dôraz kladie na koordináciu pohybu, estetickú prípravu, psychickú stabilitu a rozvoj pohybovej kultúry. Tréner preto vystupuje nielen ako odborník na športovú prípravu, ale aj ako pedagóg, motivátor a významný formovateľ hodnotového systému športovca (Švedová, 2022).

Švedová (2022) zároveň poukazuje na skutočnosť, že kvalitná športová príprava si vyžaduje systematické prepájanie technickej, pohybovej, psychologickkej a estetickej zložky tréningu. Efektívny tréningový proces je založený na rešpektovaní individuálnych potrieb športovca, primeranom

zaťaženi, rozvoji pohybových schopností a vytváraní pozitívneho motivačného prostredia.

Dôležitú úlohu zohrávajú aj profesijné skúsenosti, ktoré umožňujú rozvoj reflexívneho myslenia a schopnosti efektívne analyzovať komplexné situácie vznikajúce počas tréningového a súťažného procesu. Skúsení tréneri častejšie využívajú reflexiu vlastnej praxe, dokážu lepšie zvládať psychosociálny tlak a prijímať rozhodnutia založené na dlhodobých cieľoch rozvoja športovca (Gilbert & Trudel, 2006; Trudel & Gilbert, 2017).

Významnou súčasťou profesionálnej pripravenosti trénera sú psychosociálne kompetencie, najmä emocionálna inteligencia, empatia a schopnosť vytvárať psychologicky bezpečné prostredie. Podporný a rešpektujúci prístup trénera pozitívne ovplyvňuje vnútornú motiváciu športovcov, ich psychickú pohodu a dlhodobú angažovanosť v športovej činnosti (Vallerand & Losier, 1999). Naopak, autoritatívne vedenie, agresívna komunikácia alebo nadmerný tlak na výkon môžu viesť k strate motivácie, zvýšenej psychickej záťaži a syndrómu vyhorenia.

Nedostatočné odborné alebo etické vzdelanie môže zároveň zvyšovať riziko výskytu nevhodných foriem komunikácie, psychologického nátlaku a preferovania krátkodobého výkonu pred zdravým rozvojom športovca. Výskumy poukazujú na rastúcu potrebu rozvoja etických kompetencií trénerov ako významného nástroja prevencie neetického správania v športe (Stirling & Kerr, 2009).

Medzinárodné organizácie zaoberajúce sa rozvojom trénerskej profesie preto zdôrazňujú význam kontinuálneho vzdelávania, celoživotného profesijného rozvoja a systematického budovania etických, pedagogických a psychosociálnych kompetencií trénerov (ICCE, 2013; Mallett et al., 2021). Kvalita športového prostredia je totiž vo významnej miere podmienená schopnosťou trénerov prepájať odborné vedomosti s rešpektom, sociálnou zodpovednosťou a princípmi fair play.

Tabuľka 1. Faktory ovplyvňujúce etické pôsobenie trénera v športovom prostredí

Faktor	Prínos pre športové prostredie	Riziká pri nedostatočnom rozvoji
Odborné vzdelanie	Kvalitné rozhodovanie a profesionálne vedenie športovcov	Nevhodné tréningové a výchovné postupy
Pedagogické kompetencie	Efektívna komunikácia a pozitívna motivácia	Konflikty a znížená dôvera športovcov
Profesijné skúsenosti	Stabilita a reflexívne rozhodovanie	Neefektívne riešenie problémových situácií
Emocionálna inteligencia	Empatia a podpora psychickej pohody športovcov	Autoritatívny alebo necitlivý prístup
Etické kompetencie	Implementácia princípov fair play	Oslabenie morálnych hodnôt športu

Zdroj: vlastné spracovanie na základe analyzovanej odbornej literatúry.

Z uvedených poznatkov vyplýva, že kvalita trénerskej práce nie je podmienená iba odbornými vedomosťami alebo dĺžkou praxe. Rozhodujúcu úlohu zohráva schopnosť prepájať odbornú pripravenosť s etickými princípmi, pedagogickým prístupom a sociálnou zodpovednosťou. Práve tieto kompetencie vytvárajú predpoklady pre budovanie bezpečného, rešpektujúceho a dlhodobo udržateľného športového prostredia.

4. Etické problémy v súčasnej trénerskej praxi

Súčasnú športové prostredie prináša množstvo etických výziev, ktoré ovplyvňujú kvalitu trénerskej práce, medzil'udské vzťahy a celkovú kultúru športových organizácií. Profesionalizácia športu, rastúca konkurencia, komercializácia a medializácia športových podujatí vytvárajú prostredie, v ktorom sa požiadavka na dosahovanie výsledkov často dostáva do konfliktu s etickými princípmi športu (Coakley, 2015). V dôsledku toho sa čoraz častejšie objavujú situácie, v ktorých je športový úspech upred-

nostňovaný pred zdravím, dôstojnosťou a dlhodobým rozvojom športovcov.

Medzi najvýznamnejšie etické problémy súčasnej trénerskej praxe patrí neprimeraný psychický tlak na športovcov, nevhodná komunikácia, emocionálna manipulácia, nerovný prístup k členom tímu či tolerovanie neetického správania v záujme dosiahnutia športového úspechu. Výskumy poukazujú na to, že dlhodobé vystavenie psychologickému nátlaku môže viesť k strate motivácie, zníženiu sebavedomia, psychickému vyčerpaniu a predčasnému ukončeniu športovej kariéry (Stirling & Kerr, 2009).

V posledných rokoch sa zvýšená pozornosť venuje problematike psychologického bezpečia športovcov a vytváraniu prostredia rešpektujúceho ich fyzickú aj psychickú integritu. Koncept „Safe Sport“ zdôrazňuje potrebu ochrany športovcov pred všetkými formami zneužívania, diskriminácie, šikanovania a nevhodného správania zo strany autorít. Tréneri zohrávajú v tomto procese rozhodujúcu úlohu, pretože svojím správaním vytvárajú normy a pravidlá fungovania športového kolektívu (Lara-Bercovich et al., 2020).

Významným problémom zostáva aj oslabovanie princípov fair play a narastajúci výskyt antisociálneho správania v súťažnom športe. Prostredie orientované výlučne na výsledok môže podporovať toleranciu agresívneho správania, simulovania, nešportového konania alebo nerešpektovania rozhodnutí rozhodcov. Výskumy potvrdzujú, že sociálna klíma vytváraná trénerom významne ovplyvňuje morálne rozhodovanie športovcov a ich postoje k fair play (Boardley & Kavussanu, 2007; Kavussanu & Boardley, 2009). Ďalšou etickou výzvou je problematika rovnosti príležitostí a spravodlivého prístupu k športovcom. Zvýhodňovanie vybraných jednotlivcov, subjektívne hodnotenie výkonov alebo nedostatočná transparentnosť rozhodovania môžu narušovať tímovú súdržnosť a dôveru športovcov vo vedenie tréningového procesu. V modernej športovej pedagogike sa preto zdôrazňuje potreba rešpektovania individuálnych potrieb športovcov a budovania inkluzívneho športového prostredia založeného na princípoch rovnosti a vzájomného rešpektu (Bailey & Talbot, 2015).

Tabuľka 2. Vybrané etické problémy v súčasnej trénerskej praxi

Etický problém	Charakteristika	Možné dôsledky
Psychologický nátlak	Nadmerný tlak na výkon, verbálna agresia, neprimeraná kontrola	Stres, strata motivácie, syndróm vyhorenia
Konflikty s rozhodcami	Agresívna alebo neprofesionálna komunikácia	Negatívny vzor správania pre športovcov
Preferovanie výsledku	Dosahovanie úspechu za každú cenu	Oslabenie princípov fair play
Nerovný prístup	Zvýhodňovanie vybraných športovcov	Narušenie tímovej súdržnosti
Nedostatočná komunikácia	Absencia rešpektu, empatie a spätnej väzby	Konflikty a psychická nepohoda
Emocionálna manipulácia	Zastrašovanie, ponižovanie alebo sociálna izolácia športovca	Pokles sebavedomia a psychická záťaž

Zdroj: vlastné spracovanie na základe analyzovanej odbornej literatúry.

5. Diskusia

Analýza odbornej literatúry poukazuje na skutočnosť, že etické aspekty trénerskej práce predstavujú jednu z najvýznamnejších tém súčasného športového výskumu. Napriek rastúcej profesionalizácii športu zostáva otázka morálnej zodpovednosti trénerov kľúčovým faktorom ovplyvňujúcim kvalitu športového prostredia a implementáciu princípov fair play. Zistenia prezentované v tomto článku potvrdzujú, že odborná pripravenosť trénera sama osebe nie je dostatočným predpokladom kvalitnej trénerskej praxe, pokiaľ nie je doplnená o etické, pedagogické a psychosociálne kompetencie.

Výsledky analyzovaných štúdií korešpondujú s poznatkami autorov Malletta, Trudela a Lylea (2021), ktorí zdôrazňujú význam celoživotného vzdelávania trénerov a rozvoja reflexívnej praxe. Súčasná koncepcia vzdelávania trénerov sa čoraz viac orientujú na rozvoj schopností etického rozhodovania, efektívnej komunikácie a budovania pozitívnej motivačnej klímy. Podobné závery prezentujú aj Trudel a Gilbert (2017), ktorí

poukazujú na význam skúsenostného učenia a schopnosti kritickej reflexie pri riešení komplexných situácií v športovom prostredí.

Významným zistením je prepojenie medzi štýlom vedenia trénera a úrovňou rešpektovania princípov fair play zo strany športovcov. Výskumy Kavussanuovej a Boardleyho (2009) potvrdzujú, že podporné a na športovca orientované prostredie podporuje prosociálne správanie a rešpektovanie športových pravidiel. Naopak, nadmerná orientácia na výsledok môže viesť k tolerovaniu agresívneho alebo neetického správania. Tieto zistenia podporujú názor, že fair play nemožno chápať len ako pravidlo športovej súťaže, ale ako súčasť širšej športovej kultúry a hodnotového systému.

Diskutovanou témou súčasného športu je aj koncept Safe Sport, ktorý zdôrazňuje potrebu ochrany športovcov pred psychickým nátlakom, diskrimináciou, zneužívaním a ďalšími formami neetického správania. Výskumy z posledných rokov upozorňujú na potrebu vytvárania bezpečného a rešpektujúceho športového prostredia, v ktorom je ochrana zdravia a dôstojnosti športovca nadradená krátkodobému športovému úspechu (Lara-Bercovich et al., 2020; Santos et al., 2021).

Na základe uvedených poznatkov možno konštatovať, že budúci rozvoj trénerskej profesie by mal smerovať k ešte intenzívnejšiemu prepájaniu odborného vzdelávania s etickou prípravou trénerov. Efektívna implementácia princípov fair play si vyžaduje systematickú podporu etického vzdelávania, rozvoj emocionálnej inteligencie a vytváranie podmienok pre kontinuálny profesijný rozvoj trénerov na všetkých úrovniach športu.

Záver

Transformácia trénerskej etiky predstavuje významnú súčasť rozvoja moderného športu a reflektuje meniace sa spoločenské, kultúrne a profesionálne požiadavky kladené na športové prostredie. Tréneri zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní športovej kultúry, implementácii princípov fair play a vytváraní prostredia podporujúceho rešpekt, zodpovednosť a osobnostný rozvoj športovcov.

Analýza vedeckých poznatkov potvrdila, že úroveň vzdelania, profesijných skúseností a etických kompetencií trénerov významne ovplyvňuje kvalitu športového prostredia, medziľudské vzťahy a morálnu klímu športových organizácií. Tréneri disponujúci rozvinutými pedagogickými, komunikačnými a psychosociálnymi kompetenciami vytvárajú podmienky podporujúce vnútornú motiváciu športovcov, tímovú súdržnosť a rešpektovanie princípov fair play.

Zároveň sa ukazuje, že rastúci tlak na výkon, komercializácia športu a orientácia na krátkodobý úspech môžu viesť k oslabovaniu etických princípov a výskytu neetického správania. Preto je nevyhnutné venovať zvýšenú pozornosť etickému vzdelávaniu trénerov, rozvoju emocionálnej inteligencie a podpore konceptov zameraných na ochranu zdravia a dôstojnosti športovcov.

Budovanie kvalitného športového prostredia si vyžaduje trénerov schopných prepájať odborné vedomosti s etickou zodpovednosťou, rešpektom a profesionálnou integritou. Práve tieto predpoklady vytvárajú podmienky pre dlhodobé uplatňovanie princípov fair play a udržateľný rozvoj športu v súčasnej spoločnosti.

Bibliografia

BAILEY, R., TALBOT, M. (2015) *Education, Equality and Human Rights in Sport and Physical Activity*. London: Routledge.

BOARDLEY, I.D. , KAVUSSANU, M. (2007) 'Development and validation of the Moral Disengagement in Sport Scale', *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29(5), pp. 608–628. doi:10.1123/jsep.29.5.608.

CASSIDY, T. , JONES, R.L. (2018) 'Pedagogy and coach education: What do we know?', *Physical Education and Sport Pedagogy*, 23(2), pp. 123–135. doi:10.1080/17408989.2017.1375014.

COAKLEY, J. (2015) *Sports in Society: Issues and Controversies*. New York: McGraw-Hill Education.

COUBERTIN, P. DE (2000) *Olympic Memoirs*. Lausanne: International Olympic Committee.

CUSHION, C., ARMOUR, K., JONES, R. (2003) 'Coach education and continuing professional development', *Quest*, 55(3), pp. 215–230.

CUSHION, C.J., TOWERS, A. , JONES, R.L. (2016) 'Coach education and continuing professional development: Experience and learning to coach', *Quest*, 68(2), pp. 168–183. doi:10.1080/00336297.2015.1122548.

GILBERT, W., TRUDEL, P. (2006) 'The coach as a reflective practitioner', in Jones, R.L. (ed.) *The Sports Coach as Educator*. London: Routledge, pp. 113–127.

HODAŇ, B. (2006) *Sociokulturní kinantropologie*. Olomouc: Univerzita Palackého.

ICCE (2013) *International Sport Coaching Framework*. Champaign: Human Kinetics.

IOC (2021) *Olympic Values and Fair Play in Sport*. Lausanne: International Olympic Committee.

JACKSON, P. , DELEHANTY, H. (2013) *Eleven Rings: The Soul of Success*. New York: Penguin Press.

JANSA, P. et al. (2012) *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum.

LARA-BERCOVICH, D., OLMOS, M. , GARCÍA, J. (2020) 'Coach learning and professional development in high-performance sport', *International Journal of Sports Science & Coaching*, 15(4), pp. 507–518. doi:10.1177/1747954120916074.

LOLAND, S. (2002) *Fair Play in Sport: A Moral Norm System*. London: Routledge.

LYLE, J. , CUSHION, C. (2017) *Sports Coaching Concepts: A Framework for Coaching Practice*. London: Routledge.

MALLETT, C.J., TRUDEL, P., LYLE, J. (2021) 'Formal and informal coach learning: A contemporary synthesis', *Sports Coaching Review*, 10(1), pp. 1–21. doi:10.1080/21640629.2020.1720595.

MARTENS, R. (2012) *Successful Coaching*. 4th edn. Champaign: Human Kinetics.

MCCANN, C., JOHNSTON, K. ,JONES, R.L. (2019) 'The experiences of sport coaches in formal learning environments', *International Sport Coaching Journal*, 6(3), pp. 257–269. doi:10.1123/iscj.2018-0070.

MCINTOSH, P. (1979) *Fair Play: Ethics in Sport and Education*. London: Heinemann.

NELSON, L.J., CUSHION, C.J. , POTRAC, P. (2016) ‘Formal coach education and its impact on coaching practice: A systematic review’, *Sports Coaching Review*, 5(2), pp. 145–164. doi:10.1080/21640629.2016.1156091.

OLUSOGA, P., BUTT, J. , HAYS, K. (2014) ‘Stress in elite sports coaching’, *Journal of Applied Sport Psychology*, 26(1), pp. 67–83. doi:10.1080/10413200.2013.819385.

PERIČ, T. (2014) *Sportovní psychologie*. Praha: Grada Publishing.

SANTOS, F., CARDOSO, A., PEREIRA, P. , STRACHAN, L. (2021) ‘Coach training within the COVID-19 pandemic: Challenges and potential pathways’, *Frontiers in Psychology*, 12, 570706. doi:10.3389/fpsyg.2021.570706.

SEKOT, A. (2008) *Sociologie sportu*. Brno: Paido.

SLEPIČKA, P., HOŠEK, V. ,HÁTLOVÁ, B. (2009) *Psychologie sportu*. Praha: Karolinum.

STIRLING, A. , KERR, G. (2009) ‘Abused athletes’ perceptions of the coach-athlete relationship’, *Sport in Society*, 12(2), pp. 227–239. doi:10.1080/17430430802591019.

ŠVEDOVÁ, M. (2022) *Klasický tanec – kvintesencia modernej gymnastiky*. 2. doplnené a rozšírené vydanie. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.

TRUDEL, P. , GILBERT, W. (2017) ‘Understanding coach learning and development: A review of literature’, *International Sport Coaching Journal*, 4(3), pp. 293–302. doi:10.1123/iscj.2017-0011.

VALLERAND, R.J. , LOSIER, G.F. (1999) ‘An integrative analysis of intrinsic and extrinsic motivation in sport’, *Journal of Applied Sport Psychology*, 11(1), pp. 142–169. doi:10.1080/10413209908402956.

WEINBERG, R.S., GOULD, D. (2019) *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. 7th edn. Champaign: Human Kinetics.

WOODEN, J. (2005) *Wooden on Leadership*. New York: McGraw-Hill.

WRIGHT, T., TRUDEL, P. , CULVER, D. (2019) ‘Learning pathways in sport coaching: A review of contemporary research’, *Journal of Sports Sciences*, 37(20), pp. 2365–2374. doi:10.1080/02640414.2019.1622781.